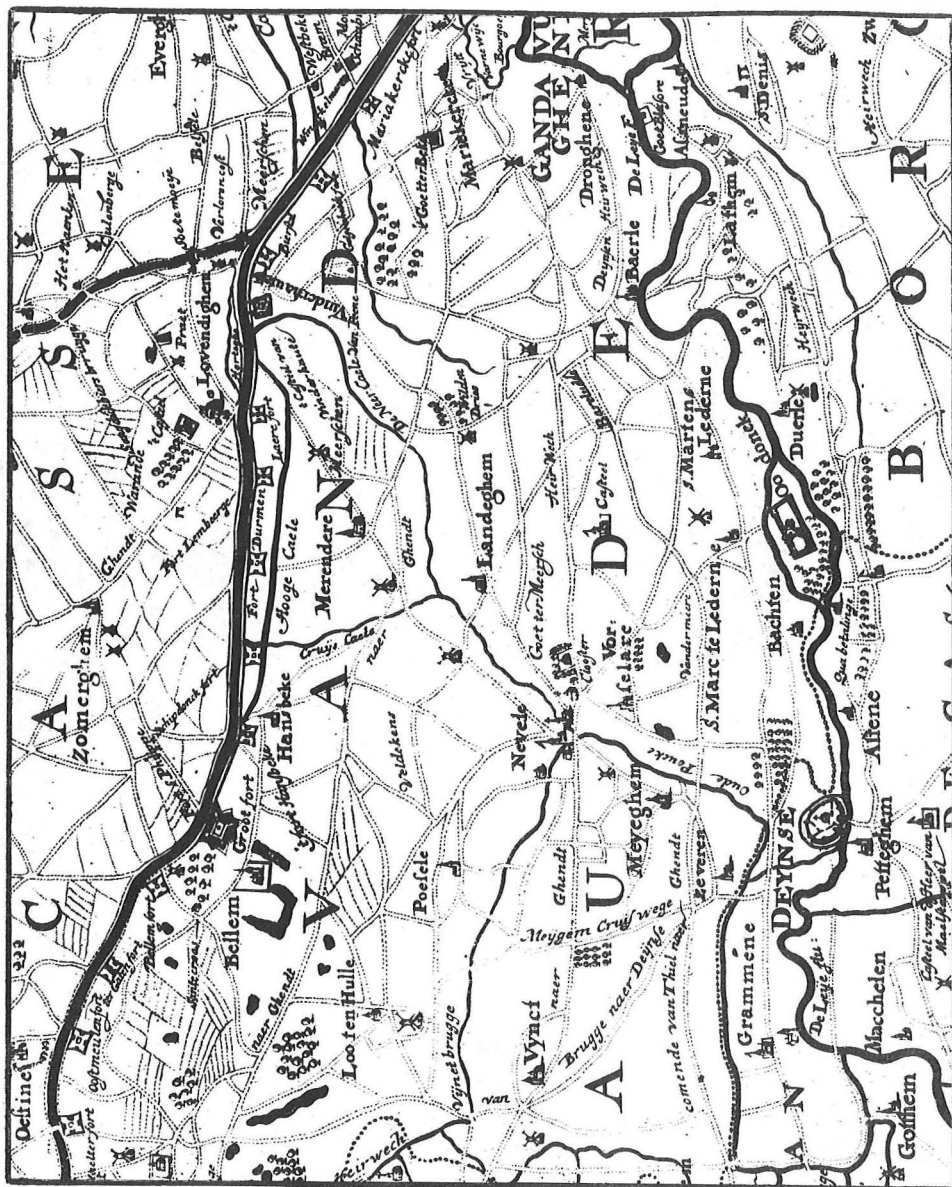

Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring
HET LAND VAN NEVELE

Op dit fragment van een kaart uit SANDERUS' *Flandria Illustrata* (1641-1644) bemerken we duidelijk de verschillende forten langs de Brugse Vaart, zie het artikel in dit nummer : *In en om de Kalevallei*.

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

MAART 1976 – JAARGANG VII – AFLEVERING 1

**Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE**

De Heemkundige Kring "Het Land van Nevele" heeft als werkgebied de gemeenten Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, St.-Martens-Latem, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen lidgeld bedraagt 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid) en kan overgeschreven worden op 000-0627981-03 van "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad en andere briefwisseling dienen te worden toegestuurd aan J. LUYSSAERT, Veldestraat nr. 8, 9841 Merendree.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

ENKELE BESCHOUWINGEN OVER DE HEERLIJKHEDEN TER VAALT EN ZEVEREN.

De volksmond verhaalt dat er te Zeveren, meer bepaald in het gebied *de Moerputten*, een versterkte herenwoning of kasteel gestaan heeft, toebehorend aan de heren van Zeveren. Nu is een volkse overlevering een uitstekend uitgangspunt om over te gaan tot een historisch onderzoek, waarbij men tracht de oorsprong van die bewering te achterhalen of haar betrouwbaarheid te testen. Het bleek al spoedig dat het gebied van de Moerputten niet als oude vestingsplaats in aanmerking kwam, daar de waterzieke grond niet voor bewoning geschikt is. Die putten zijn ontstaan door het jarenlang steken van turf en op die turfgronden werd waarschijnlijk nooit gewoond of gebouwd. Een landboek van 1661 (1), vermeldt enkel weidegronden op die plaats en die zijn niet in het bezit van de heren van Zeveren, behoren dus niet tot de heerlijkheid.

Er heeft echter wel een versterking bestaan enkele honderden meter ten noorden van de Moerputten. Sinds lang is ze verdwenen, doch de "fama posthuma" van een *kasteel* bleef leven, dat men verkeerdelijk situeerde in de tot de verbeelding sprekende Moerputten. Het landboek van 1661 beschrijft de oude versterking als volgt :

"Mevrauwe van Zeveren, daude mote palende daeranne rondomme haerselfs gronden, groot met tdreefken daeranne streckende 406 R".

Men moet ze lokaliseren ten noordoosten van de huidige stedelijke vuilnisbelt, rechts van de vroegere Molenstraat (nu Schave).

Een *mote* of *motte* is een kunstmatige ophoging van de grond omringd door een watergracht, waarop een versterkte wonig of woontoren stond. Het woord kan ook

de versterking zelf aanduiden, die gewoonlijk het uitzicht had van een toren met verscheidene verdiepingen, slechts toegankelijk langs de verdieping ; oorspronkelijk waren die torens in hout en vierkantig (2). De *motes* waren zeer talrijk in onze streken wegens de geringe kosten die hun aanleg vergde en omwille van hun grote efficiëntie. Alleen reeds in het landboek van 1661, dat slechts de helft van de parochie Zeveren bestrijkt, namelijk het gedeelte dat ressorteerde onder de Kasselrij van de Oudburg van Gent, komen nog twee beschrijvingen van *motes* voor :

"Item den zelven Hoobrouck . de mote mette aude vague (onbewoond) hofstede te Walle, zuyt de voorgaende partije, west ende noort de strate, ende oost zijn selfs lant groot mette wallen ende grachten tot 605 1/2 R".

"Den heere marquis van Lede de mote metten wal van tleen ter Lootsen, zuyt tvoorschreven Cauterken, voorts rondomme zijn selfs lant, groot 180 R".

Zoals de meeste versterkingen van dit type, lag onze *mote* te Zeveren aan de grens van de meersen en de kouter. Om de ringgracht met water gevuld te kunnen houden moest hij aangelegd worden in de lage, natte meersgronden die bevochtigd werden door de Oude Kaandelbeek. De toegang tot de *mote* (met dreef) bevond zich aan de kant van de open kouter waarover de heerwegen liepen (huidige Kouterstraat en Schave).

Het hoger geciteerde landboek van Zeveren-Oudburg spreekt van *daude mote*, wat er misschien op wijst dat de toren van 1661 vervallen of zelfs verdwenen is. Op een bepaald tijdstip heeft men ook de ophoging afgegraven en de gracht opgevuld zodat er heden met het blote oog niets meer van waar te nemen is.

Het ontstaan, de functie en het verval van deze plattelandsversterkingen moet men zien in het historisch kader van de middeleeuwse feodaliteit. De basis hiervan was het vazalliteitscontract tussen een leenman en zijn heer. De vazal beloofde de leenheer met raad en daad bij te staan. In ruil daarvoor zou de heer zijn vazal beschermen en hem voor zijn diensten vergoeden door het schenken van een leen dat kan bestaan uit gronden, rechten of renten. De graaf van Vlaanderen had de diensten van zijn vazallen absoluut nodig voor zijn onafhankelijkheidspolitiek ten opzichte van zijn eigen leenheer, de koning van Frankrijk en om zijn gebied en invloed nog verder uit te breiden. De vazallen moesten dus in de eerste plaats vechten voor hun heer. Het is in het licht van deze militair getinte feodaliteit dat wij het fenomeen van de *burchten* of versterkte woningen moeten bestuderen. Men onderscheidt twee soorten : de grafelijke burchten die de oudste zijn en de burchten van de vazallen. Maar ongeveer van het jaar 1000 af gingen de oude grafelijke burchten, oorspronkelijk zuiver militaire bolwerken, ook een rol spelen op bestuurlijk gebied als centra van de op het einde van de 10e eeuw ingerichte kasselrijen. Het bleven wel versterkingen maar ze groeiden meer en meer uit tot zetels van de administratie.

De burchten van de tweede soort waren oorspronkelijk de woningen van de adel die op het platteland leefde. Maar wegens de invallen van de Noormannen en de opdringende macht van de Vlaamse graaf zagen de vazallen zich genoodzaakt hun woningen te versterken met een *mote*. Er moet wel op gewezen worden dat het hier gaat om plattelandswoningen die versterkt werden tengevolge van de onveilige toestanden en niet om bolwerken die door de centrale macht zouden zijn opgericht op strategische punten of als schakels in een nationaal verdedigingssysteem. Integendeel, de edellieden voerden voortdurend kleine oorlogen onder elkaar. Doch in de loop van de elfde, twaalfde

en dertiende eeuw werden ook deze private woonburchten ingeschakeld in de feodaliteit, toen ze op één of andere manier in handen vielen van de graven van Vlaanderen en deel gingen uitmaken van het verdedigingssysteem van het graafschap. Stilaan echter bracht de evolutie van de oorlogvoering en de krijgskunst mee dat de burchten heel wat van hun militaire betekenis verloren (omstreeks 1300), daar de conflicten voortaan meestal op het slagveld werden uitgevochten met grote bijdrage van het voetvolk van de steden. De Guldensporenslag is betekenisvol in dat opzicht (3).

Dat wil niet zeggen dat er na 1300 geen circulaire grachten meer zouden aangelegd zijn : ze waren zo efficiënt dat men ze ook verder gebruikt heeft om landbouwwitbatingen te beschermen maar de ophoging van de grond is niet altijd meer aanwezig en enig verband met het feodaal systeem is er natuurlijk ook niet meer.

Nu stellen wij ons de vraag of de *mote* waarvan wij in het landboek de beschrijving vonden die is van de heerlijkheid Zeveren. Dat is niet het geval. Blijkens het landboek ligt juist ten noorden van de *mote*, op de kouter, de hofstede *ter Vaalt*. Een dreef leidde naar de heerweg (huidige Kouterstraat). Het *goed ter Vaalt* werd ook genoemd *ter Meersch* en bestond reeds op het einde der 14de eeuw (4). Het oudste document is een huurcontract opgenomen in het Jaarregister van Gent van 1393 (5). Daarin wordt gezegd dat "*tgoet ter Meersch ghelegghem bij Deinse in de prochie van Zeverme, groot twee en de viertich bunnre hondert ende neghen en vijftich roeden onder lant ende meersch*", door zijn eigenaar Robrecht, bastaard van Vlaanderen, op 27 december 1393 werd verpacht aan Jacob van den Gavre en zijn vrouw Katelijne, voor de duur van negen jaar.

De situering van de hofstede *ter Vaalt* op de kouter stemt dus geheel overeen met het landboek, men neemt de hoeve zelfs als oriëntatiepunt : "*de Cautre oestwaert... de Cautre vanden goede westwaert*". Er is ook sprake van de dreef doch niet van de *mote*, die vanzelfsprekend niet verpacht wordt.

In 1661 behoorde tot het goed een molen, die in het landboek als volgt beschreven staat :

"Item de zelve mevrauwe van Zeveren twee gemeten lants daer den meulenaers huys ende de meulen op staen, oost de dreve vanden goede ter Vaalt, zuytde voorgaende partye, west dheer Egidius Wachmans, ende noort den herwech groot 600 R".

De herinnering eraan wordt bewaard in de benamingen *Molenhuis* en *Molenstraat* (nu Schave, sinds de fusie met Deinze).

Wat is de betekenis van de naam *ter Vaalt* ? Het Nederlands Etymologisch Woordenboek van Jan De Vries (Leiden, 1963) verklaart het woord als "*omheinde ruimte*". Men kan het in verband brengen met de wortel *pel*, die men terugvindt in het werkwoord *vouwen* en aanverwante woorden. Wanneer nu de oorspronkelijke betekenis van *vouwen* "*vlechten*" zou zijn geweest, dan moet men dus uitgaan van een "*gevlochten heining*" die diende om bepaalde grondstukken af te zonderen. Nog heden in gebruik is het woord *mestvaalt*.

Op 1 april 1577 werd de *heerlijkheid ter Vaalt* of *ter Meersch* door Filips II van Spanje, toenmalige graaf van Vlaanderen, verkocht daar de koning geld nodig had wegens "*die groote wuijtnemende en de excessive costen ende lasten die wij tzedert eenighen tijt herwaert nootshalven hebben moeten draghen ende supporteren wuijt zaken vande inlantsche oirloghe in desen onsen landen van heerewaersovere op gheresen (6)*".

De heerlijkheid werd onttrokken aan het grafelijk leenhof der Wetachtige Kamer van Vlaanderen waarvan

zij tot dan toe was gehouden ; ze werd verenigd met de *heerlijkheid Zeveren*, die op dat oogenblik ook werd verkocht, en als één leen kwamen zijn onder het leenhof van de Oudburg van Gent. Aan de *heerlijkheid ter Vaalt* werd hoge, middele en lage justitie verleend (de *heerlijkheid Zeveren* bezat de drie rechtsgraden reeds voordien).

Zoals we hierboven reeds hebben aangestipt, werd de *heerlijkheid Zeveren* samen met de *heerlijkheid ter Vaalt* verkocht. Er wordt nog bijgezegd dat de *heerlijkheid Zeveren* zowel onder de jurisdictie van de Oudburg van Gent als onder de kasselrij van Kortrijk gelegen. Inderdaad vermeldt een landboek van Zeveren-Kortrijk van 1761 vier percelen toebehorende aan "*den edelen heere Baron de Beere, heere van Zeeveren*" (7).

Wij kunnen uit de analyse van de verkoopakte van 1577 besluiten dat de samengevoegde heerlijkheden werden gekocht door "*Peeter de Bevere, raedt van staeten*", voor de som van 4.850 Vlaamse ponden.

Daar de *heerlijkheid Zeveren* de naam van de parochie draagt, zou men geneigd zijn te veronderstellen dat het de oudste heerlijkheid van het dorp is. Dit zou kunnen, doch evengoed is het mogelijk dat de heren de oude benaming van hun heerlijkheid hebben vervangen door die van het dorp waar hun bezitting gelegen was. "*Ze noemden zich dan heer van dat dorp terwijl de vroegere titel luidde : heer ...in dat dorp*" (8). Een andere aanwijzing voor de hoge ouderdom van de heerlijkheid zou echter kunnen zijn het feit dat de heerlijke huizing dichtbij de kerk gelegen was (9).

De vierschaar der heerlijkheid (ze bezat de hoge rechtspraak) bevond zich blijkens het landboek van 1661 rechtover de herberg *het Leeuwken* aan de overkant van de Leeuwstraat :

"Mevrauwe van Zeveren een partijken, nu wesen-

*de eene hofstede daer de vierschare op staet,
oost de strate, zuijt Jonker Ferdinandus De
Vos, west Franciscus Mestdach ende noort den
herwech, groot 140 R".*

De vierschaar stond "opden noortoosthouck" van dit perceel, dus op de hoek gevormd door Processiestraat en Leeuwstraat. In een atlas van 1842 (10) is dit nog duidelijk te zien.

Er zijn talrijke documenten betreffende de *heerlijkheden ter Vaalt en Zeveren* die wij vooralsnog niet konden raadplegen. De mogelijkheid bestaat in de toekomst de geschiedenis, de ligging en de uitgestrektheid van deze heerlijkheden nauwkeuriger te behandelen en, wie weet, ooit te komen tot een algemene studie van heerlijkheden van het land van Deinze.

R. WALGRAEVE en G. VAN DOORNE.

NOTEN

- (1) *Landboek van alle de landen ende merschen inde prochie van Zeveren onder 't district van de Casselrije van den Auderburch...*, handschrift zonder kaarten, 1661 (Rijksarchief Gent, fonds Deinze, nr. 335).
- (2) J. DENYS, *Middeleeuwse Burchten*, in *Publikaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren*, nr. 17, Tongeren, 1970, blz. 25.
- (3) Voor deze beschouwingen over het verband tussen de mot(t)es en de feodaliteit werd geput uit E. WARLOP, *Feodaliteit en burchten in Vlaanderen*, in *Middeleeuwse Burchten*.
- (4) F. DE POTTER en L. BROECKAERT, *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, reeks 1, deel 8, *Gemeente Zeveren*, blz. 3.

- (5) Jaarregister van de Keure van Gent 1393-1394 (Stadsarchief Gent). DE POTTER, *o.c.*, schrijft verkeerdelijk 1392.
- (6) Bundel met de authentieke verkoops- en koopbrieven van de heerlijkheid ter Meersch of ter Vaalt (Rijksarchief Gent, fonds Oudburg, nr. 22).
- (7) Landboek met kaarten van Zeveren-Kortrijk, 1761 (Rijksarchief Gent, fonds Deinze, nr. 349).
- (8) J. DENYS, *o.c.*, blz. 9.
- (9) F. DE POTTER en J. BROECKAERT, *o.c.*, blz. 9.
- (10) Atlas des communications vicinales de la Commune de Zeveren, 1842 (Stadhuis Deinze).

KANTTEKENINGEN BIJ TWEE MERKWAARDIGE PORTRETTEEN.

In 1875 is Rosalie LOVELING te Nevele overleden. Op 30 oktober 1975 was er een herdenkingsplechtigheid te Sint-Amandsberg, waar de schrijfster op het *Campo Santo* begraven ligt. Bij die gelegenheid is er in enkele kranten een foto verschenen waar Rosalie en Virginie LOVELING samen geportretteerd staan. We menen dat die foto voor het eerst verschenen is in 1921, namelijk in een essay van Maurits BASSE, waar het dicht- en prozawerk van de Nevelse schrijfsters uitvoering besproken wordt. Onderaan de foto lezen we : Links, Rosalie, 17 jaar oud ; rechts, Virginie, 15 jaar oud (1). Rosalie was geboren in 1834, dus zou de foto dateren uit 1851. Mocht het zo zijn, dan zouden we die fotograaf uit 1851 wel een pluimpje dienen te geven.

Maar wat nu zonderling is, in geen enkel tijdschrift, essay of bloemlezing uit de XIXe en begin 20e eeuw wordt een portret van Rosalie aangetroffen. Nu zijn er twee brieven van Virginie LOVELING, waarin ze dingen schrijft, die het ontbreken van een portret van Rosalie schijnen te verklaren. De eerste brief is gericht tot Frans DE CORT :

Nevele 18 juni 1871

...Onze photographie bestaat niet, anders zouden wij u die zonder uitstel opsturen. Ook beloof ik dat zoodra die eens gemaakt wordt, het zij vroeg of laat, gij de twee best gelukte exemplaren ervan ontvangen zult. Wij verwachten de uwe... (2).

Van de tweede brief gericht tot Max ROOSES geven we de eerste alinea :

Nevele 13 maart '05

*Waarde Heer Rooses,
Met het portret moet er voorzeker een misverstand zijn. Ik herinner mij niet er een terug verlangd te hebben. Van mijn zuster Rosalie kunt gij er geen bezitten, want er bestaan*

Reproductie Noël RAMON, SINT-AMANDSBERG.

geene portret-photographiën van haar en dit, hierin teruggezonden, is van iemand, die ik niet ken (3).

Die twee passussen bevestigen dus dat Virginie Loveling geen vermoeden schijnt te hebben van het bestaan van die jeugdfoto van haar en haar zuster, ofwel dat zij er geen belang aan hecht.

Nu is het zo dat, neven de betwiste foto, er nog een tweede bestaat die hetzelfde probleem stelt, namelijk die van de drie gezusters LOVELING. Ze werd voor het eerst gepubliceerd in het werkje van Hélène PIETTE : *Les Soeurs Loveling*, verschenen in 1942, en kwam uit het archief van Alice BUYSSE, zuster van Cyriel, die trouwens het voorwoord schreef.

We vertalen de Franse tekst die onderaan de foto gedrukt staat :

De gezusters Loveling in 1854.

Rechts, Rosalie, toen 20 jaar ; in het midden, Virginie, 18 jaar, en links Pauline Loveling, 22 jaar, die de moeder zou worden van de grote Vlaamse romancier baron Cyriel Buysse, van Arthur Buysse, advocaat en volksvertegenwoordiger en van Mevr. Alice De Keyser-Buysse. Deze was zo vriendelijk ons dit mooi portret te bezorgen dat tot nu toe nooit gepubliceerd werd (4).

Gelukkig bestaan de originele (!) foto's met de naam van de fotografen (5).

Op de passe-partout van de foto met de twee gezusters staat op de voorzij gedrukt :

E. Van Damme

Gand

rue des Champs, 10

Op de keerzij van de foto met de drie gezusters :

Photographie inaltérable

Ach. Sacré-Smits

successeur de Beernaert frères

12, Place du Commerce

Reproductie Noël RAMON, SINT-AMANDSBERG.

en face du Palais de Justice
Gand

Laten we nu even nagaan sedert wanneer E. VAN DAMME en ACH. SACRE hun beroep te Gent uitoefenen. We hebben de *Wegwijzer der Stad Gent* geraadpleegd, jaarboeken die benevens administratieve gegevens over stad en provincie ook de opsplitsing van de beroepen aangeven die te Gent uitgeoefend werden - later tot de provincie uitgebreid (6).

In 1854 vinden we onder de rubriek *Kunsttoefenaren* voor het eerst *Daguerrotypeurs en Photographisten*. Er waren er slechts drie.

In 1860 is de benaming herleid tot *Photographisten*. In 1861 is nu de benaming *Photographen (lichttekenaars)*.

In 1864 komen ze niet meer voor onder de rubriek *Kunsttoefenaren*, maar onder de meer prozaïsche van *Fabriekanten, Koopmans, Magazijniers, en Winkeliers*. Hun benaming is nog altijd *Photographen*. Toen waren er reeds dertien te Gent.

Pas in 1885 komt SACRE Achille voor, hij woont in de *Wijngaardstr. 50*. In 1886 is zijn adres *Recollettenplein 12*, later in *Koophandelsplein* omgedoopt ; in het Frans *Place du Commerce*.

Wat VAN DAMME betreft, die komt pas voor het eerst voor in 1892 : VAN DAMME en BOREL, Veldstraat 10. Slechts in 1906 komt E. VAN DAMME, Veldstraat 10, alleen voor.

Hoe is nu te verklaren dat van de geportretteerde Lovelings van 1851 en 1854 slechts 30 of 40 jaar later het bestaan van hun fotografen vermeld wordt ?

Een uitleg die voor de hand ligt : de foto's zijn gemaakt naar geschilderde of getekende portretten. Die verklaring blijkt, helaas, niet steekhoudend ; nergens wordt, in dat verband, gewag gemaakt van geschilderde of getekende portretten, door de schrijvers noch door hun familieleden en afstammelingen. Die kunstprodukten zullen dan ook niet bestaan hebben.

We zijn te rade gegaan bij de dhr. Gustave STEURBAUT, beheerder van Focilux Gent, die zich in de oude fototechnieken ingewerkt heeft (7). Volgens hem kan foto I niet dateren uit 1851, en ze zou geen latere afdruk zijn van een daguerreotype want in dit laatste geval diende er ten minste 15 min. geposeerd en daarom moest de hals van de gefotografeerde ondersteund worden, wat meestal zichtbaar was. Onze zegsman op- teerde dan ook voor de opvolger van de daguerreotype : een fotografisch beeld op glas. In het vakjargon noemen ze dat ambrotypie : *op een donkere ondergrond gaven onderbelichte negatieven een positief werkend beeld* (8). We menen dat hetzelfde geldt voor foto II.

Hoe is te verklaren dat Virginie LOVELING die foto's niet vroeger heeft prijsgegeven en in haar *Herinneringen* er ook geen gewag van maakt (9) ? Het moet toch in die tijd - ± 1850 - iets enigs geweest zijn een foto op glas te bezitten.

We trachten ervoor een verklaring te vinden die misschien wel aanvechtbaar is.

- 1° Foto's op glas - afgezien van hun documentaire waarde - maken niet al teveel indruk ; het zijn technische snufjes waaraan letterkundigen weinig belang hechten (10). Daarentegen het geschilderd of getekend portret waren kunstwerken en werden dan ook fel geprezen.
- 2° Die foto's zijn toch maar portretten van bakvisjes, en laten we niet vergeten dat zeker de jeugd in de XIXe eeuw niet aan bod kwam. En als we dan later portretten van Virginie LOVELING te zien krijgen, dan zijn het altijd die van een eerbiedwaardige dame met pince-nez, zo opgedirkt dat ze er wat ouder uitziet dan ze werkelijk was. In die tijd maakte de plechtstatige vijftiger, zestiger wel indruk.

Onder welke omstandigheden de twee besproken foto's weer opgedoken zijn hebben we niet kunnen achterhalen.

Ons (voorlopig) besluit is dan ook : de originele foto's, die we hier afdrukken, zijn reproducties en ons steunend op de aangehaalde brief van Max ROOSES menen we dat ze later dan 1905 gemaakt werden.

J. VAN DE CASTEELE.
Sint-Amandsberg.

NOTEN

- (1) M. BASSE, *Het Aandeel der Vrouw in de Nederlandse Letterkunde*, Gent, 1921, tweede deel, portret bij p. 73.
- (2) Briefwisseling Virginie LOVELING (Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, Antwerpen).
- (3) Ibidem.
- (4) H. PIETTE, *Les Soeurs Loveling*, Bruxelles, 1942. Portret bij de titelpagina.
- (5) Foto I uit het archief van Mevr. Nicole Vander-cruyssen-Verschoore, Gent.
Foto II uit het archief van barones Maddy Buysse, Deurle.
- (6) *Wegwijzer des Stad Gent en provintialen almanach van Oost-Vlaanderen*, Gent, 1831...
- (7) Op aanraden van de dhr. M. KERCKHOVE, directeur van het Provinciaal Technisch Instituut - Fotografie - te Oudenaarde, hebben we dhr. STEURBAUT gekonsulteed.
- (8) *125 jaar fotografie*. Catalogus.
Het Sterckshof, Provinciaal Museum voor Kunst-ambachten, Deurne-Antwerpen 1965, p. 152.

In aangehaald werk handelt Dr. L. ROOSENS eveneens over de Gentse aanbreng in de opgang van de fotografie. De Gentenaar Désiré VAN MONCKHOVEN (1834-1882) schreef op 18 jaar zijn *Traité général de Photographie*, een bestseller die 8 uitgaven had en zelfs in het Russisch vertaald werd, p. 30.

- (9) Virginie LOVELING, *Herinneringen*, bijeengebracht en ingeleid door A. VAN ELSLANDER, Hasselt, 1967.
- (10) Zo zien we dat er in *Het Land van Rubens* van BUSKEN HUET geen platen te vinden zijn in de eerste en tweede druk, resp. 1879 en 1881 ; in de derde druk van 1904, bezorgd door Max ROOSES, zijn er niet minder dan 76 platen waaronder verschillende originele foto's.

DE DOOD VAN IEPEREN.

Voor een paar maanden heeft de bekende taaltuinier van *De Standaard*, Maarten VAN NIEROP, twee kroniekjes gewijd aan "de dood van Ieperen". Een lezer had die uitdrukking in een moderne roman aangetroffen en vroeg om uitleg. Maarten van Nierop vond de uitdrukking in een spreekwoordenboek van 1858, waar de auteur van dat werk een verklaring zocht in de zwarte dood, de pest die in de veertiende eeuw Ieper teisterde.

Verder wijst de taaltuinier op uitdrukkingen "er sieht aus wie der Tod im Basler Todtentanz...wie der Tod im Dresdner Todtentanz..." en knoopt eraan vast dat de voorstelling van de dodendans - zeer gewild in de middeleeuwen - in de volksfantazie het beeld van magerte en bleekheid opriep.

We lezen graag de taalkronieken van Maarten VAN NIEROP en naar ons beste vermogen maken we ze ons ten nutte. Maar we menen toch dat deze Noord-Nederlandse taaltuinier toch wat te gemakkelijk de "Vlaamse" auteurs afwijst. Niet eens vermeldt hij Caesar GEZELLE, die de beschieting en vernieling van Ieper, in 1914, verhaalt in zijn kroniek *De Dood van Yper* (Amsterdam, z. j.). We zouden dat werk niet aanhalen, mocht op de voorpagina het veelbetekenend motto niet prijken : *In 1347 werd Yper zoo vreeselijk door de pest beproefd dat de geheugenis ervan door landen en tijden is bewaard gebleven met de naam : De dood van Yper. Eene van de muurschilderijen in de Pauwelszaal boven, op de Lakenhal, stelde De Dood van Yper voor. Zij is, met zooveel andere heerlijke kostbaarheden en gedachtenissen, vernield in November 1914, tijdens deze tweede, nu wezenlijke dood van de arme Vlaamsche stad.*

Maar in de vermelde taalkroniekjes is er nog een grotere leemte : Cyriel BUYSSE. In november heeft hij te New York een reisavontuur neergepend waarvan de titel luidt *De Dood van Ieperen*, verschenen in het literair tijdschrift *Nederland* ('s Gravenhage 1892). We hebben even in de streek van Nevele nagegaan of de betekenis van die uitdrukking er nog bekend was en hebben geconstateerd dat plus-vijftigers er nog een passieve kennis van hadden, maar dat de jongere generatie die niet meer kende : *de dood van Ieperen* wordt er nog begrepen als iemand die er doodsbleek uitziet.

Tijdens een overvaart naar Amerika treffen Buyse en zijn vriend een zonderling passagier aan ; als tijdsverblijf gaan ze de handel en wandel van dat personage na, wat ze trouwens kostelijk amuseert. Hier volgen nu de passages die in verband staan met de titel van het verhaal. Na de opzichtige kledij van de passagier beschreven te hebben, gaat de schrijver verder : *En, wat het gansche, belachelijk voorkomen van de personage completeerde was zijn aangezicht : een geelbleek aangezicht, met kleinen neus, met ronde, zwarte, zotte oogjes en platte, als het ware tegen den hoofdschedel gestreken en langs onder uitgerekte ooren : een dier gekke gezichten die onweerstandbaar aan de stijve, droogkomieke uitdrukking der clowntronies herinneren.*

Buyse en zijn vriend zoeken nu naar een naam om het type te karakteriseren.

Het was mijn vriend die dezen vond, zonder het te willen.

"Die kerel", sprak hij, op zekeren avond, van den zonderlingen reiziger gewagend, "heeft juist het uitzicht en de gelaatskleur van degenen, die in de Vlaamsche polders aan malaria koortsen lijden, deze gansch bijzondere bleekheid, welke de door dezelfde kwaal niet aangetaste West-Vlamingen, spottend en verpersoonlijkt 'de Dood van Ieperen' noemen".

Het hart des menschen is onmeedoogend ; ik barstte los in eenen lach. En de bijnaam, dien wij zochten

was gegeven, de zonderlinge type geclasseerd : hij zou onder ons niet anders dan "de dood van Ieperen" meer geheeten worden.

Dat de Noord-Nederlandse taaltuinier het niet nodig achtte twee "Vlaamse" auteurs te vermelden heeft ons dus enigszins verwonderd. Maar wat ons ten slotte verbaasd heeft, niet eens heeft hij BUSKEN HUET, de strenge en strijdlustige Noord-Nederlandse criticus uit de XIXe eeuw, aan bod laten komen. Niet dat deze auteur tot onze dagelijkse lektuur behoort, maar hij heeft zo lovende bladzijden aan de gezusters LOVELING gewijd in zijn boek *Het Land van Rubens* (1879). Bij het doorbladeren van die "Belgische Reisherinneringen", vonden we dat Busken Huet ook over Ieper geschreven had en even een toespeling maakte op de aangehaalde uitdrukking : *Reeds sedert lang bestaat er geen dood van Yperen meer. De moerassen, wier ongezonde dampen weleer de stad vervulden en de bleeke burgers op schimmen deden gelijken, zijn vruchtbare velden geworden.*

Wie gelijk heeft in de verklaring van het gezegde, laten we in het midden - hoewel we opteren voor Caesar Gezelles uitleg -, maar we mochten toch niet nalaten Buysse's novelle te vermelden, geschreven toen hij nog een volbloed Nevelaar was.

J. VAN DE CASTEELE.

IN EN OM DE KALEVALLEI

Gewoonlijk zegt men dat de Kale ontspringt op het plateau van Tielt, langs de Poekebeek (\pm 45 m. boven O.P.). Als we beide beken volgen en we denken het Schipdonkkanaal weg, we vergeten de Brugse Vaart en we willen het kanaal Gent-Terneuzen niet zien, dan komen we tot de bevinding dat Poekebeek, Kale en Durme één rivier vormen tot in de Schelde.

Van Tielt tot Nevele noteren we een verval van 45 m naar 8 m. dus op \pm 15 km een verval van 37 m.

Van Nevele tot aan de Schelde slechts een verschil van 5 m en dit op \pm km m.a.w. de Poekebeek kan een snelstromende beek genoemd worden ; Kale en Durme zijn "luie" beken, beken die verzanden en dichtslibben.

Weinig rivieren werden in de loop der tijden zo "*ge-tourmenteerd*" als onze Oude Kale. We citeerden daar net het kanaal Gent-Terneuzen (Sassevaart), de Brugse Vaart en het Schipdonkkanaal : het zijn de drie schuldigen die de waterafvoer van Poekebeek en Kale hebben gestoord. We komen daar nog verder op terug.

Als we de alluviale valleien bekijken (en dat kan zeer goed aan de hand van de bodemkaart), dan ligt de zaak geheel anders. Het alluvium van Durme en Kale biedt geen problemen ; vanaf Nevele echter volgt de alluviale strook niet meer de Poekebeek maar wel de Rekkellingebek. Deze staat dan in verbinding met de Oude Caandel, de Zeverenbek, de Vondelbek, de Oude Mandelbek en de Mandel. Zo gezien kwam het Kalewater van het plateau van Wijnendaele (\pm 40 m boven O.P.).

Als we in deze alluviale zone dé rivier, de Kale, volgen dan ontwateren volgende beken als zijrivieren in de Kale : de Maanbek, de Reigersbek, natuurlijk de Poekebek, de Kozijnbek, de Grote

Beek, e.a. Alle doorbreken de kouter alvorens in de Kale uit te monden.

Tussen de Mandel en de Leie zijn verscheidene alluviale verbindingen. Het Mandelwater kon langs deze verbindingen vlugger afgevoerd worden langs de Leie dan langs de "luie" Kale en omdat ze dichtslibde en verzandde, vloeide in de laatste jaren slechts 's winters Mandelwater en/of Leiewater door de Kale.

Zij die de Kale "tourmenteerden"

De Lieve :

Werd gegraven van 1251 tot 1269 en was de eerste kunstmatige verbinding tussen Gent en de zee. De Kale heeft niet veel last van dit graafwerk ondervonden omdat de Lieve - tussen de twee *rabotten* - het waterpeil aannam van de Kale.

Inderdaad, op de Lieve waren geen sluizen aangebracht (het is Leonardo de Vinci die dit systeem van versassen uitvond).

Er waren wel *rabotten* : een rabot heeft slechts één sluishoofd van waarop men met een hijstoestel de boten uit het water hief en aan de andere plaats deponeerde (hogere of lagere waterstand).

De Sassevaart : (nu kanaal Gent-Terneuzen)

Keizer Karel gaf op het einde van zijn bewind toelating om de Landdijk te doorsteken en een sluis te bouwen tussen de Westerschelde en de Sassevaart. Het graafwerk in dit kanaal, dat in 1547 begonnen was, werd in 1563 beëindigd. Van toen af waterde de Kale af in de Sassevaart en liet de Durme aan haar lot over.

De Brugse Vaart :

Na tal van moeilijkheden (zie kaart) wordt de Brugse Vaart gegraven. Men had reeds in 1379 gepoogd

Brugge te verbinden met de Leie te Gottem, maar de Witte Kaproenen deden dit werk stopzetten. Onder Albrecht en Isabella werd de Brugse Vaart gegraven - niet naar de Leie te Gottem maar naar Gent. De Coupure, als verbinding met de Leie, volgde slechts in 1751.

De Brugse Vaart is niet om economische redenen alleen gegraven. Hij werd ook als verdediging gezien. De dorpen ten noorden van dit kanaal werden dikwijls door de geuzen geplunderd en moesten contributie betalen. Om deze belastingen en afpersingen te voorkomen kon de Brugse Vaart als een goede verdediging aangelegd worden. Men bouwde er ook verschillende forten langs (zie kaftfoto).

Op deze vaart heerste er een druk goederen- en reizigersverkeer. Er waren voornamelijk trekschuiten te zien, *barges*, vandaar nog namen als Bargiekaai en Bargiebrug.

Het Kalewater moest nu aan het Duivelsgat met een sifon onder de Brugse Vaart door. 's Zomers en bij lage waterstand bood deze sifon geen problemen, maar 's winters en bij plotse dooi is hij oorzaak van het overstromen van de Kalemeersen en zelfs van het bulkengebied langs de Wildebeek of Meirebeek (o.m. in november 1974).

Het Nevels Vaardeken : (soms Nieuwe Kale genoemd)

Wanneer werd dit vaardeken, dat Nevele met Schipdonk op de Brugse Vaart verbond, gegraven? Zeker is dat dit vaardeken in 1751-1752 werkelijk werd verbeterd en geruimd. Vijf jaar later overstroomde de Leiestreek weer en weer stond de hele Kalevallie blank. Men begon reeds te denken aan het Schipdonkkanaal. Maar hoe dan ook, het Nevels Vaardeken stond met de Poekebeek in verbinding en daardoor kreeg de Kale minder water. Het vaardeken is nog ten dele zicht-

baar aan de Brugse Vaart op de scheiding Hansbeke-Merendree. De breedte van de brug kan een idee geven van de grootte van de schepen die voor de verbinding zorgden tussen Nevele en Gent of Brugge.

Het Schipdonkkanaal :

Het Schipdonkkanaal (Afleidingskanaal van de Leie) werd gegraven in 1847-1848. Het Nevels Vaardeken verdween vanaf Nevele tot aan Merendreebrug. Vanaf Merendreebrug tot aan de Brugse Vaart noemt men dit deel van het Nevels Vaardeken de Kruiskale.

Op sommige plaatsen kwamen de Kalemeanders in het nieuw kanaaltracé, daardoor werd de Kale op die plaatsen rechtgetrokken. Het water van de Poekebeek stortte zich nu rechtstreeks in het kanaal en de Kale werd dus "ontlast". Daardoor groeide deze beek nog meer dicht. De vervuiling van de laatste tien jaren was zo groot, dat om zo te zeggen alle leven er verdween ; 's winters, in de lente of na grote regenval vertoont de Kale nog enig leven.

Wanneer men nu de Kale ziet lijkt ze meer een gracht dan een beek. De Kale was nochtans echt geen minderwaardige beek en dat bewijzen de kouters rondom. Leie, Schelde, Dender en Mandel vloeien tussen prachtige open kouters ; alle echte stromen en rivieren die naam waardig in ons gebied, doen dit. Ook de Kale, en dat is het bewijs van wat ze als rivier eens was : concurrent van de Leie,
met een brede alluviale strook,
met kouters,
met overstromingen en ...
met vis.

In de Kale werd gevisd met het kruisnet, de *peure* (een kluts *teken* of pieren), met de *puiker* (fuik) en 's winters kapte men een gat in het ijs en kon met de snoek zo met de hand uit het water naar boven smijten.

Soms werden takkenbossen gebruikt om paling te vangen. De takkenbos werd een tijdlang in het water gelegd en dan met een ruk boven getrokken ; vangst : paling, een arm dik.

Snoek werd ook *gestropt*. Als een snoek in het zonlicht lag te soezen schoof men een strop, zelfs van een korenhalms, over zijn lichaam met een ruk naar boven.

Een steeknet of *zwa* werd hier niet gebruikt ; dat was wel mogelijk in de Poekebeek, maar in de Kale is de bodem altijd slijkerig geweest.

"Uitzetten", d.i. twee dijken bouwen en het water uitscheppen, was de beste manier om vis te vangen. De vis ligt in het goor te spartelen. Dan een dijk licht doorsteken en de vis, die door het *goeleke* stroomt, scheppen met de emmer. Bij het uitzetten zag men bleekgroen zand van onder de oevers, onder het gras, te beek binnenstromen : *de kwelm*.

FOLKLORE EN LEGENDEN

Op de Oostbroek staat sinds 1651 de kapel van O.L. Vrouw van Zeven Weeën. Deze kapel werd vergroot in 1830. Toen lag er een brug over de Kale die naar de kapel leidde, de Kapellebrug. De kapel was omweld en op het brugje over de wal stond een houten hekken. Ten tijde van de Franse overheersing (einde 18de eeuw) was de kapel ingericht als woning. Toen de cholera in het "Land van Nevele" uitbrak deed de kapel dienst als ziekenzaal. In de vorige eeuw telde men hier meer dan 3000 bedevaarders.

Een schaapherder vond in de weiden van de Oostbroek een O.L.V.-beeldje. Hij nam het mee naar huis, maar groot was zijn verbazing toen hij dat beeldje 's anderdaags terug vond in de Oostbroek. Dit gebeurde zo drie maal en daarom besloot men hier een kapel te bouwen.

Andere in de streek zijn : het Poortakkergoed, het Groot Goed Ter Meers, de Kervijnhoeve en sommige hoeven van de Westhoek.

Al deze hoeven waren gevestigd op de rand van de kouter, zelfs in de vallei of in het bulkengebied. Op de kouter hadden deze hoeven goed bewerkbaar akkerland en in de vallei of in de bulken had men beste weiland.

Later, in de 17de eeuw, begon men boerderijen te bouwen van het Marsch-type. Typische voorbeelden hiervan zijn gelegen langs de Moerstraat. De ontginning van het Dotnestbos (Drongen-Landegem), die oorspronkelijk vanuit de kouters en vanuit de "Einzelhöfe" werd verricht, werd in de 17de eeuw verder gezet vanaf de Moerstraat. Deze straat werd dus aangelegd middenin het moeras. Men zorgde voor een betere afwatering en langs deze straat bouwde men de nieuwe hoeven, meestal met de voorgevel naar het land gericht.

Deze twee laatste systemen, de "Einzelhöfe"- en het Marsch-type kan men uit de percelering aflezen.

G. SCHAECK.

Geraadpleegde werken :

R. TAVENIER, *Bodemkaart van België*.

H. VAN DEN ABEELE, *Het Kanaal van Schipdonk*.

Ferraris kaarten.

Gent. De vierde haven van Benelux. Uitgave Stad Gent.

Rijksarchief Gent. Kaarten en Plannen, nr. 107 en 108.

We danken tevens Prof. Dr. R. Tavenier voor zijn mondelinge mededelingen en dhr. A. Janssens die ons liet putten uit de documentatie van zijn Rietgaverstedemuseum.

Een oude hovenier vertelde nog volgende legende : een voerman, die dagelijks de tocht Nevele-Gent en terug aflegde, passeerde de Oostbroek, richting Gentstraat. Ter hoogte van de grensscheiding Vosselare-Nevele stuurde één van zijn paarden plots dood. Toen de voerman nu op een van de volgende doortochten nog een paard verloor gingen de praatjes hun gang. De streek was behekst, men sprak van de kwade hand. De spanning steeg ten top toen een derde paard, op dezelfde slijkerige plaats, de geest gaf. Men zou een kapel bouwen om heksen en kwade geesten te bezweren. "Zo bouwde men de Ü.L.V.-kapel op de Oostbroek", zei de hovenier, "op één van de dode paarden. Dit paard werd begraven met de poten hemelwaarts, zodat deze poten als het ware de ganse kapel schraagden".

HOEVEN

Het "Zevenbunder" (Vosselare) stond vroeger bekend onder de naam "Hof ten Broecke" en werd reeds in 1412 vermeld.

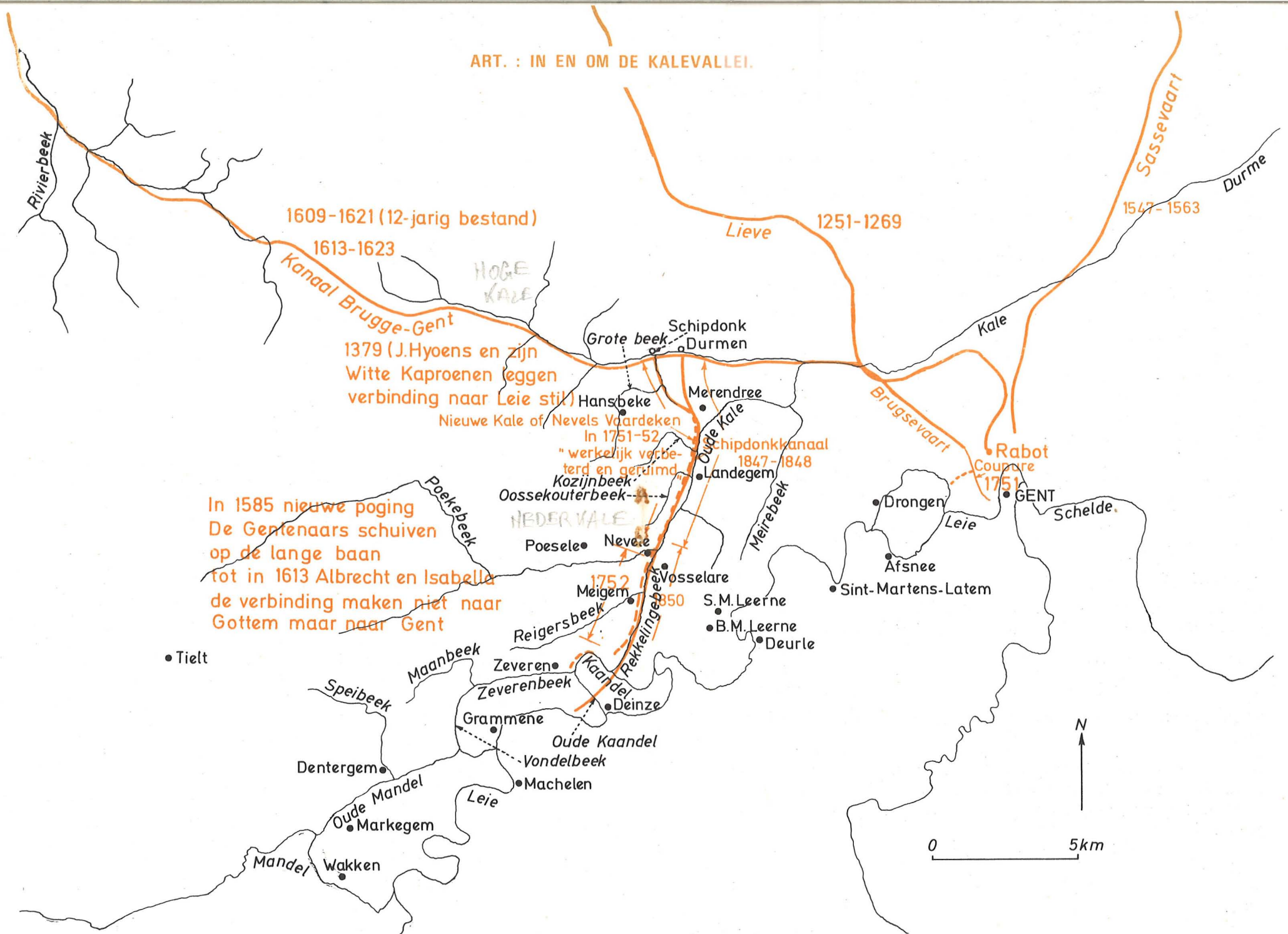
Het hof behoorde toe aan de abdij van Drongen en was bewoond door Pieter Goethals.

Na de Franse overheersing werd dit hof verkocht, maar van de vroegere uitgestrekte landerijen bleven nog slechts 7 bunder over. Van toen af, in 1801, kreeg deze hoeve de naam "Zevenbunder".

Het "Zevenbunder" is een typisch voorbeeld van het "Einzelhöfe"-systeem. In de Karolingische tijd deed men aan groepsontginning, m.a.w. men woonde in groep (wijken, misschien "driesen") en samen werd het meest geschikte land ontgonnen, bijv. een (droog) kouterstuk. De omliggende gronden werden gebruikt als terrein voor het grazen van het vee en voor het kapen van hout voor verwarming.

Omstreeks de 12de of 13de eeuw begon men afzonderlijke hoeven te bouwen. Abdijen, kloosters of kasteelheren beschouwden zulks als een goede investering. Het "Zevenbunder" was ongetwijfeld zo een hoeve.

ART. : IN EN OM DE KALEVALLEI.

In 1585 nieuwe poging De Gentenaars schuiven op de lange baan tot in 1613 Albrecht en Isabella de verbinding maken niet naar Gottem maar naar Gent

1379 (J. Hyoens en zijn Witte Kaproenen leggen verbinding naar Leie stil)

In 1751-52 "werkelijk verbeterd en getijnd"

1752

1850

1751

1609-1621 (12-jarig bestand)

1613-1623

Lieve

1251-1269

1547-1563

Schipdonk
Grote beek
Durmen

Merendree

Schipdonkkanaal
1847-1848

Oossekoouterbeek

Poesele

Nevele

Meigem

Vosselare

S.M. Leerne

B.M. Leerne

Deurle

Zeveren

Zeverenbeek

Grammene

Oude Kaandel

Vondelbeek

Machelen

Dentergem

Oude Mandel

Markegem

Mandel

Wakken

0 5km

N

BIJLAGE

Vertaling van FERRARIS, *Carte de Cabinet des Pays - Bas Autrichiens, 1771, Volume IV, mémoire 6.*

De Oude Caele, die aan de samenvloeiing van de Pouquesbeke en Reckelyngsbeke ten zuiden begint, is 14 tot 15 voet breed, heeft 3 tot 4 voet water in de zomer ; maar in de winter overstroomt zij langs beide zijden het omliggende tot meer dan 100 vadem ver ; hoewel haar bedding een diepte heeft van 8 tot 9 voet. Over stenen bruggen kan men in de dorpen Landeghem en Merendree die rivier oversteken ; over een houten brug ter hoogte van het gehucht Rabot kunnen de voetgangers naar het gehucht Loo.

De Cleyne Caele heeft haar oorsprong in enkele grachten gelegen bij de Moerstraete, (ten zuiden van dit blad), ze is 4 tot 5 voet breed en even diep ; hoewel ze in de zomer op vele plaatsen droog ligt en op andere plaatsen slechts 4 duim water heeft, is ze in de winter bijna vol ; ze wordt altijd maar breder tot aan de samenvloeiing met voornoemde rivier, waar ze 10 voet breed is en 6 voet diep, en anderhalve voet water in periodes van droogte ; voor de samenvloeiing neemt ze een beek op die haar oorsprong heeft bij het gehucht Stroomken, die 6 voet breed is, 3 voet diep en heeft 1 voet water. Ze loopt met de rivier in een aquaduct onder het kanaal Brugge-Gent aangelegd, en dan splitst ze zich nog in twee armen Caele en Oude Lieve geheten. Over stenen bruggen kan men de kleine Caele oversteken ter hoogte van het gehucht Moerstraete, dicht bij de Cleydonckdriesch, in het dorp Vinderhaute en op het gehucht Wildendriesch vindt men een houten brug ; er zijn er nog een viertal kleine stenen bruggen voor voetgangers, evenals een ander naar het eerste.

De Oude Lieve, die te Meulestede in het kanaal van het Sas van Gent uitmondt, is een oude rivier die ongeveer 4 vadem breed is en 3 tot voet diep ; de bed-

ding ervan is zeer drassig en ligt in de zomer bijna altijd droog ; maar in de winter treedt ze ver buiten haar oevers en overstroomt de weiden waarlangs ze stroomt.

Over stenen bruggen kan men ze oversteken op het gehucht Meulestede en Vierwegsche en er zijn drie doorwaadbare plaatsen tussen dit gehucht en het kanaal van Brugge.

De Caele die vroeger een rivier was, is heden slechts een gracht van 6 tot 18 voet breed en 4 tot 5 voet diep en heeft anderhalve voet water in de zomer. Haar bedding is zeer drassig en staat vol in de winter ; na geweldige regens treedt ze buiten haar oevers. Men kan ze met gerij doorwaden ter hoogte van het gehucht Westbecke en te Everghem is er een stenen brug.

Het kanaal Gent-Brugge is 12 tot 25 vadem breed, 7 tot 9 voet diep. Op verscheidene plaatsen is de bedding ervan zandig en vast en de boorden ervan worden van Gent af naar het westen hoger, zodat ze aan de uitgang 20 voet boven het water liggen. Met gerij wordt het kanaal overgestoken over draaibruggen te Mariakerke en te Lovendeghem en met een veer op 4 plaatsen, te weten op het gehucht Hawestraete, aan de samenvloeiing van de nieuwe Caele en het kanaal van Brugge, naar het gehucht Durmestraete en naar dat van het Rabot.

Het kanaal van het Sas van Gent is 12 tot 13 vadem breed en 6 tot 8 voet diep ; de bedding ervan is zandig en het kanaal is afgezet met dijken die vier tot 5 voet hoog zijn met aangepast talud. Het is goed bevaarbaar en over een draaibrug kan het op het gehucht Meulestede worden overstoken.

De Nieuwe Caele is een kanaal waaraan sedert 20 jaar begonnen is en dat nog geen enkele verbinding heeft, zoals men het opmerkt bij het dorp Nevele en uitloopt ten noorden van het kanaal Gent-Brugge. Het is ongeveer 2 vadem breed en 8 voet diep en heeft in de zomer 2 voet water en in de winter 6 tot 7 voet. De bedding is drassig en het zou bevaarbaar worden als er nog veel aan gewerkt wordt ; nochtans is het aan

zijn rechterzijde, van het gehucht Grootenherwegh tot aan zijn verbinding met het kanaal van Brugge, afgezet met een dijk die een aangepaste breedte heeft. Met gerij kan het over houten bruggen op het gehucht Grootenherwegh en te Landeghem overstoken worden. De Poucquesbeke, die er in het zuidwesten binnenkomt, is 2 vadem breed en 6 tot 7 voet diep ; in de periodes van droogte heeft ze 2 voet water. In de winter en bij het smelten van de sneeuw treedt ze ver buiten haar oevers ; de bedding is vast en zandig en de oevers zijn steil. Met gerij kan men over een houten brug die op het gehucht Udaele oversteken evenals over vier stenen bruggen gelegen tussen dat gehucht en de Nieuwe Caele.

De Reckelyngsbeke die ten zuiden binnenkomt en in voornoemde beek stroomt, is 2 vadem breed en 4 tot 5 voet diep, heeft anderhalve voet water in de droge periodes ; ze treedt nogal uit haar oevers in de regenseizoenen. Met gerij wordt ze over een stenen brug te Nevele overgestoken.

De Nieuwe Vaert werd begonnen om er een kanaal van te maken, maar de werken werden niet beëindigd zodat hij nu bijna vol is.

De gracht die ligt langs het kanaal van Gent-Brugge en in verbinding staat met de twee Caeles, is 14 tot 15 voet breed, 10 voet diep. De oevers zijn steil en de bedding is drassig.

De andere grachten die door de weiden stromen zijn ongeveer 15 voet breed, als ze met een dubbele lijn voorgesteld worden, en de helft met een lijn. Ze hebben nogal een gelijkvormige diepte van 4 voet. Wat de kleine vijvers betreft, die hier en daar verspreid liggen, die kunnen alle drooggelegd worden.

WAARNEMINGEN BETREFFENDE HET LEGEREN EN HET KANTONNEREN.

Op het eerste gezicht ziet men in dat het terrein, dat dit blad bevat, de meest gepaste plaatsen biedt voor het aanleggen van een kamp en het inrichten van een kantonnement.

De kanalen Nieuwe Caele, Gent-Brugge en dat van de Lievevaert, eveneens de Leie, de Caele of Oude Caele en de Oudelive, de bossen en hagen die het grootste gedeelte van dat gebied doorkruisen, ook enkele vlakten die er liggen, bieden grote voordelen, zelfs op sommige plaatsen voor de ruitelij.

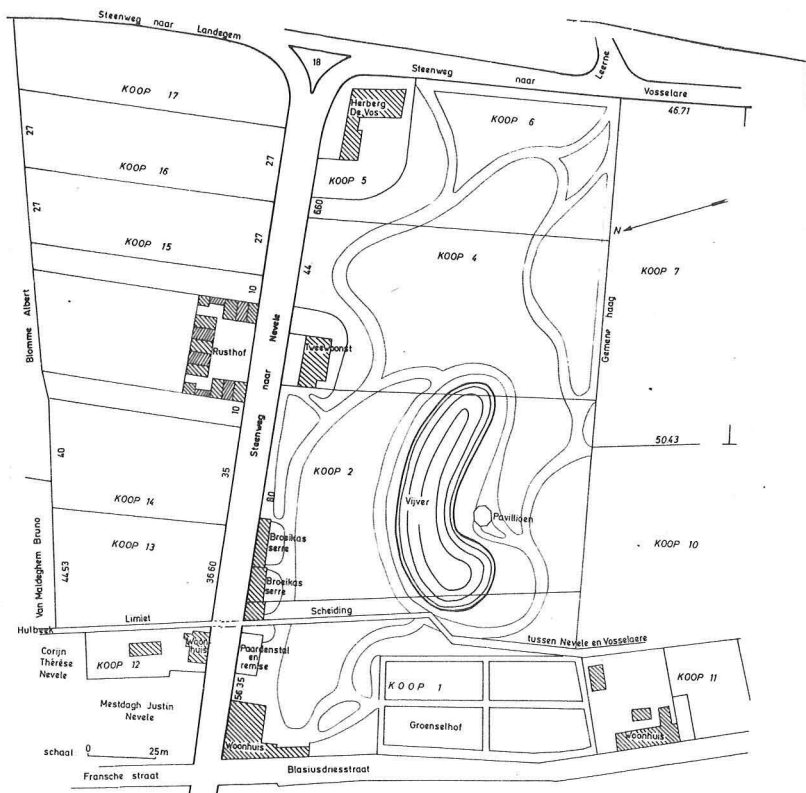
De krijgsverrichtigen kunnen er begunstigd worden door de nabijheid van steden als Gent, Aalst, Brugge en Oudenaarde.

De geschikste plaatsen om een legerkorps in linie op te stellen zijn :

1. Tussen Nevele en het dorp Mariakerke, linies die zich uitstrekken naar het kanaal van Brugge enerzijds, en naar de Oude Caele anderzijds ; het front mag dan gekeerd zijn naar het noorden of het zuiden ; er wordt een verbinding met Gent voorzien evenals enkele vrije overtochten van die waterlopen die achteraan of zijdelings liggen.
2. Op de rechteroever van het kanaal Gent-Brugge, linies die zich uitstrekken van Somerghemboven af over het grondgebied van Lovendeghem tot aan het kanaaltje Lievevaert geheten, of zelfs tot aan de Caele : mochten in deze stelling de troepen naar het zuiden liggen, dan kan de rechtervleugel dichter bij dat kanaal komen te liggen en steunen op de omgeving van het gehucht Hansbekeveir.
3. Op de velden die links en rechts van de Caele liggen, zouden de troepen met een vleugel steunen op het kanaal Gent-Brugge, met de andere op het kanaal van het Sas van Gent, blad Z 6, het centrum ligt dan ter hoogte van het dorp Everghem.
4. Op de een of andere oever van het kanaal nieuwe Caele geheten, een van de vleugels steunt tegen het kanaal Gent-Brugge, de andere tegen de Leie ten zuiden van Nevele en het front gedekt door de Nieuwe Caele.

De overvloedige graanoogst van dat kanton evenals van die uit de omgeving, de opbrengst van hooi en klaver, de kanalen en de goede wegen zijn de voordelen van

dat deel van het land en verschaffen de middelen om de legers in het nodige te voorzien ; maar ter bescherming van de magazijnen van het leger en ter bedekking van de konvoeien zouden de posten uit het omliggende, die als belangrijk beschouwd worden, in staat van verdediging dienen gesteld te worden. Het hout komt er niet in overvloed voor ; op korte tijd zou men er ook gebrek aan hebben.

Plan door dhr. Antoine JANSSENS opgemaakt naar dat van de affiche van verkoop, die berust in het archief van het Rietgaverstede-museum. *Steenweg naar Nevele* is nu *Dreef*. Van de scheiding Vosselare-Nevele af heet de straat *Langemunt*, bij Buysse is dat het begin van de *Grote Dorpstraat*. De *Fransche straat* is bij Buysse de beruchte *Zijstraat*, officieel *Zeistraat*.

In de tweewoonst tegenover het Rusthof woonden het dienstpeneel en de hovenier van de Deurwaerder-Fobe.

(Tekening Guido Schaeck).

HET RUSTHOF TE VOSSSELARE EN ZOALS C. BUYSSE HET ZAG IN HET HOFJE.

In ons vorig nummer jg. VI (1975), afl. 4, blz. 181-215 verscheen dit artikel met op blz. 191 een plattegrond. Door een technische vergissing is de afdruk van die plattegrond nogal "kleintjes" uitgevallen. Daarom drukken we hem nog eens op een volle bladzijde af.

Bovendien dienen in dat artikel volgende aanvullingen en verbeteringen te worden aangebracht :

1. Op blz. 191 ontbreekt bij de plattegrond : *Verkoop van de goederen van wijlen Mevr. De Deurwaerder-Fobe had plaats te Gent op 14 oktober 1898.*
2. Op blz. 198, regel 21 ontbreekt : noot (23).
3. Op blz. 198, regel 25 : noot (24) in plaats van (23).
4. Op blz. 202, regel 11 : bij (24) dient gevoegd : A. MUSSCHE, *Cyriel Buysse*, Gent, 1929, blz. 90.
5. Op blz. 215, Bijlage IV.

In huisje 7 kan er meer één "hoofd" zijn ; dus dat woord schrappen neven De Backer Marie Thérèse.

J. VAN DE CASTEELE.

LEDENBIJDRAG 1976.

Ondanks de stijgende kosten voor ons tijdschrift blijft het lidgeld voor 1976 behouden op 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid). Voor die bijdrage bieden wij u ten minste vier nummers van ons tijdschrift. Zoals u zelf kan zien is het Berichtenblad in zijn uiterlijke gedaante nieuw en verzorgder geworden.

Indien u nu uw bijdrage overschrijft op rekeningnummer 000-0627981-03 van "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem, dan hoeven we u geen herinneringsbrief meer te sturen en zo sparen we postzegels.

KRONIEK

1. Verslagen.

- *Zesde statutaire vergadering op zondag 18 januari 1976 in het gemeentehuis van Nevele.*

In zijn openingswoord verwelkomde voorzitter J. LUYSSAERT de trouwe aanwezigen. Hun aantal mag op vijftig worden geschat, wat een beetje minder is dan op vorige statutaire vergaderingen. Misschien valt ze te vroeg in de nieuwjaarsmaand. Er wordt overwogen om de volgende statutaire vergaderingen naar het einde van januari te verplaatsen.

Onmiddellijk besteedde de gastspreker dhr. André DEMEDTS het verhoog om te vertellen over :
"Tien jaar historische literatuur - van de Belgische Republiek tot de Boerenkrijg".

De literator zette eerst uiteen waarom hij nu historische literatuur schrijft. Een historische werk is volgens hem de "hoogste" literatuur, bijv. de overgeleverde epen ; bovendien is het de weerspiegeling van het leven van de mensen in die tijd, gesitueerd in hun plaatselijke omgeving. Om zijn historische werken die verschillende periodes behandelen van 1789 tot de oorlog van Napoleon in Rusland te schrijven, houdt de auteur drie doelstellingen in het oog : het werk moet berusten op historische gegevens aangevuld met overgeleverde sagen en gekruid met de verbeelding van de auteur.

Aan de hand van de eerste twee delen van zijn historisch werk toonde dhr. A. DEMEDTS aan hoe hij voortdurend probeert deze doelstellingen te verwezenlijken.

Na zijn boeiend verhaal stelden enkele aanwezigen gevatte vragen in verband met de Napoleon-tische tijd in onze gewesten. Wij danken dhr. A. DEMEDTS voor zijn aangename lezing.

In het statutair gedeelte gaf de voorzitter een verslag van de activiteiten in 1975 (zie verder). Secretaris-penningmeester G. SCHAECK toonde in zijn financieel verslag aan hoe gezond de kastoestand nog altijd is, zodat dit jaar het lidgeld niet moet verhoogd worden.

Op de vijfde statutaire vergadering van 1975 werd aan de leden beloofd dat de statuten van onze vereniging zouden gewijzigd worden. Bestuurslid Marcel LOOTENS heeft in de loop van 1975 aan de nieuwe statuten gewerkt. Om alle leden de kans te bieden hun op- of aanmerkingen te geven, drukken we verder de nieuwe statuten af. Pas op de statutaire vergadering van 1977 worden ze aan de leden ter goedkeuring voorgelegd.

Drie bestuursleden namen in de loop van 1975 ontslag.

Dhr. A. JANSSENS, pionier van de heemkunde in het land van Nevele, nam om persoonlijke redenen als bestuurslid ontslag. Het was niet aangenaam voor het bestuur om het ontslag van dhr. A. JANSSENS te aanvaarden. Door zijn eigen aard heeft hij op onze activiteiten zijn stempel gedrukt. De traditionele roggeboterhammen met hoofdvlakke zijn een idee van hem. In ons *Drie-maandelijks Berichtenblad* zullen we zijn bijdragen missen. Ze waren altijd het resultaat van opzoekingen ter plaatse en daarom waren ze zo waardevol. We danken Antoine JANSSENS heel oprecht voor de enkele jaren samenwerking en voor zijn inbreng in de heemkundige kring. Tijdens de statutaire vergadering van 20 januari 1974 heeft de toenmalige redactiesecretaris dhr. J. TAELEMAN zijn taak voorlopig neergelegd. De voorbereiding van een doctoraats-examen lieten hem nog weinig vrije tijd voor onze vereniging. Na enkele jaren gedwongen inactiviteit heeft dhr. J. TAELEMAN zijn functie als bestuurslid definitief neergelegd. Als me-

destichter heeft Johan TAELEMAN zich enkele jaren hard ingezet om een persoonlijk cachet te geven aan de heemkundige kring. Als eerste redactiesecretaris maakte hij van ons *Driemaandelijks Berichtenblad* een tijdschrift met een eigen karakter, dat door eenvoudige geïnteresseerden maar ook door heemkundige vorsers graag wordt gelezen. Wij danken hem voor zijn inzet en zijn medewerking en feliciteren hem nu hij met de grootste onderscheiding zijn doctorstitel behaald heeft.

Leeftijd en overbelasting beletten onze ondervoorzitter pastoor F. MICHEM nog verder onze bestuursvergaderingen en vergaderingen regelmatig bij te wonen. "Wat ik niet goed kan doen, laat ik liever schieten", zo schreef ons pastoor F. MICHEM in zijn ontslagbrief. Wij danken pastoor F. MICHEM omdat hij zijn taak als ondervoorzitter zo gewetensvol heeft uitgeoefend.

Toen er al eens een wrijving of woordenwisseling was, kon hij wijs en bezonnen maar tegelijkertijd mild voor iedereen, helpen beslissingen nemen. Zijn historische studies in ons *Driemaandelijks Berichtenblad* zullen een blijvende waarde behouden. We hopen dat - nu hij meer avonden vrij zal zijn - hij ook meer tijd zal hebben om te publiceren.

De opvolging van pastoor F. MICHEM lag voor de hand. Onze keuze viel op dhr. J. VAN DE CASTEELE omwille van zijn ervaring, mensenkennis, wijsheid, energie en doortastendheid. Bovendien maken een aantal toevallige omstandigheden, zoals het feit dat hij oud-Nevelaar is, zeer veel contact heeft met bekende en belangrijke personen en over een zee van vrije tijd beschikt (nu hij gepensioneerd is), van hem een geschikte ondervoorzitter. Wij heten dhr. J. VAN DE CASTEELE van harte welkom en danken hem omdat hij zo bereidwillig de taak van ondervoorzitter op zich genomen heeft.

Onze oproep naar nieuwe bestuursleden werd be-

antwoord door mevrouw A. BOONE-MORTIER uit Lottenhulle. In het verenigingsleven van haar gemeente is zij een zeer actieve en graaggeziene vrouw. Met haar wordt het aantal vrouwelijke bestuursleden op twee gebracht. Wij danken mevrouw A. BOONE-MORTIER en hopen dat zij zich met evenveel energie voor de heemkundige kring zal inzetten.

Met de beroemd geworden roggeboterhammen met hoofdvakke werd deze zesde statutaire vergadering afgesloten.

ACTIVITEITSVERSLAG 1975.

Voordrachten.

- 19 januari in Nevele, Dr. J. VAN ROMPAYE over :
"De heerlijkheid en stede van Nevele".
- 2 maart in Nevele, dhr. J. VAN DE CASTEELE over :
"Het burgemeesterschap van Léonce Mulle de Terschueren, zoals C. Buysse het zag en zoals het was".
- 25 april in Landegem, pater J. DEBRABANDERE over :
"Waarde en onwaarde van de parapsychologie".
- 1 juni in Hansbeke, Prof. Dr. A. VAN ELSLANDER over : "Rosalie Loveling".
- 26 oktober in Meigem, dhr. J. DE WAELE over :
"De windmolens en hun techniek" (met dia's).

Wandelingen.

- 13 april in Lotenhulle o.l.v. juf. A. DE MEYER en dhr. L. DE ROO.
- 28 september in Landegem : "Heirenthoekwandeling" o.l.v. dhr. G. SCHAECK.
- 30 november in Landegem en Nevele : "In en langs de Kalevallei" o.l.v. dhr. M. LOOTENS en G. SCHAECK.

Wedstrijd.

- 22 juni in Landegem, proclamatie van de "Zoekttocht voor de jeugd in het Land van Nevele".

- *Wandeling te Bachte-Maria-Leerne op zondag 8 februari onder leiding van ons bestuurslid Marcel LOOTENS.*

Een zeventig goed ingeduffelde wandelaars kwamen op deze koude maar zonnige winterzondag samen aan de pastorie van Sint-Martens-Leerne, waar dichter E.H. Basiel DE CRAENE heeft gewoond, die hier in 1937 zijn eerste *Poëziedagen* inrichtte. Door de dubbele lindendreef trokken we langs de 18de eeuwse "kapelanj" en het "Goed Ryebels" naar het kasteel Ooidonk, eens de woonplaats van de heren van Nevele. Ondertussen kon ieder een duidelijk waarnemen wat een *donk* is. Langs de met hoge populieren afgezette wegen ging de tocht door de landelijke Maaigemhoek naar de Oude Leiearm. Spijtige genoeg was de dooi de dag voordien ingetreden en moest de geplande wandeling op het ijs afgelast worden.

Op de dijk langs de kronkelende Leie-meanders hadden we een prachtig uitzicht over de vlakke alluviale Leiemeersen.

Het tweede deel van de wandeling bracht ons in een totaal ander landschap. Over de hoge zandige kouterrug met zijn open landschap trok de lange sliert wandelaars naar Meirékasteel. Dan hadden we opnieuw de kerk van Maria-Leerne in zicht en door het smalle Molenstraatje bereikten we terug het dorp en de stemmige kasteeldreef.

In het goed verwarmde voetballokaal (dank aan dhr. FONCKE) genoten we van de koffie en de koekeboterhammen. En sommigen nog van een druppeltje erbij...

M.L.

- *Wandeling naar het "EILAND" in Merendree op Zondag 7 maart 1976, onder leiding van ons bestuurslid Guido SCHAECK.*

De koude oostenwind kon toch niet beletten dat een 70-tal wandelaars - warm ingeduffeld - op post waren aan het lokaal van de studentenclub de "Rudderslodders".

Voor degenen die het Merendrees spook *de slodder* nog niet kenden, werden de vele gedaanten die deze kwelgeest kon aannemen opgesomd.

Aan de Kalebrug bezichtigden we het *tolhuis* en Kervijns kasteel. Tevens werden de Romeinse en Gallische vondsten vermeld die op deze plaats en bij het graven van het Schipdonkkanaal werden bovengehaald.

Langs de Dosweg bereikten we de Ham, een wijk van Hansbeke. Een eenzame ruiter was bijna het enige wat bewoog in en rond het prachtig natuurschoon dat in de omgeving van het *Eiland* te bewonderen valt.

Alvorens de eigenlijke wandeling op het *Eiland* te beginnen, werd de langgerekte groep wandelaars aan de brug over het Nevels Vaardeken weer samengebracht. De Brugse Vaart (1613), het Schipdonkkanaal (1848) en het Nevels Vaardeken (1750) vormen de grenzen van de wijk het *Eiland*, een eiland dat er nu in feite geen meer is, daar een gedeelte van het Nevels Vaardeken is opgevuld tijdens en na de tweede wereldoorlog.

Vermelden we nog dat vóór de wandeling een minuut stilte werd gevraagd ter nagedachtenis van ons betreurd lid Armand SCHELPE.

G.S.

2. Mededelingen.

- Op 23 februari 1976 overleed op 45-jarige leeftijd ons trouw lid dhr. A. SCHELPE. Op bijna elke bijeenkomst was hij aanwezig. Heel levendig herinneren we hem die opviel door zijn bescheidenheid en zijn onopvallendheid. Aan me-

vrouw SCHELPE en haar gezin bieden we onze gevoelens van medeleven aan.

- Op zondag 25 april organiseren de heemkundige kring "Scheldeveld" en "Het Land van Nevele" een gezamenlijke activiteit. Onze leden worden uitgenodigd voor een wandeling door *het Nevelse* in Sint-Martens-Latem.
- De geplande filmvertoning "In de voetsporen van C. Buysse", die ingeleid wordt door Dr. M. GALLE werd voorlopig afgelast. Omdat de dorpskom van Nevele nog gedurende weken, wegens wegenwerken, zeer moeilijk bereikbaar is en wij daardoor een geringe opkomst vreesden, hebben wij deze activiteit meteen uitgesteld tot zaterdag 2 oktober 1976.
- Op zondag 5 september 1976 vindt een grootse Van Doorne - hulde plaats in Poeke. De V.A.B.-V.T.B. zal een gedenkplaat plaatsen in de gevel van het geboortehuis van VAN DOORNE. In samenwerking met het gemeentebestuur van Poeke zorgt de heemkundige kring "Het Land van Nevele" voor een waardige omlijsting van de onthulling van die gedenkplaat.

3. Varia.

- Door de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen werd voor het jaar 1975 een prijs uitgeschreven voor letterkunde, voorbehouden aan de novelle.

De jury vergaderde onder het wn. voorzitterschap van de heer Dr. Paul Huys, Cultureel Adviseur, met als leden :

Hubert Ascoop, Rik Lanckrock, Roland Willemijs, John Bultinck en Jef De Belder.

Op advies van de jury heeft de Bestendige Deputatie de prijs toegekend aan Mevrouw Monika van Paemel, afkomstig van Poesele bij Nevele en thans woonachtig te Boechout bij Lier, voor haar ingezonden werk "Marguerite".

MONIKA VAN PAEMEL. (x)

Monika Van Paemel werd geboren op 4 mei 1945 te Poesele nabij Nevele. Een gedeelte van haar kinderjaren bracht zij door in haar geboortestreek te Poesele, Nevele, Lotenhulle en Deurle, die later in haar literair oeuvre een niet te loochenen invloed zal nalaten.

Op negenjarige leeftijd wordt zij ernstig ziek en dient zij langdurig te herstellen, in de Kempen te Essen. Gedurende deze periode volgt zij privé-lessen : het is een tijd van zeer veel lektuur en van het schrijven van de eerste gedichten. Met veertien gaat ze terug naar school en verschijnen haar eerste teksten in de schoolkrant ; later gaat zij handelswetenschappen studeren. Thans woont Monika Van Paemel te Boechout in de provincie Antwerpen.

Sedert 1969 legt de schrijfster reeds een zeer drukke literaire activiteit aan de dag. In dat jaar verscheen haar eerste werk in het Nieuw Vlaams Tijdschrift. Sedertdien volgden ook publicaties in Dietsche Warande en Belfort, De Vlaamse Gids en Literair Akkoord.

Met haar romandebuut "Amazone met het blauwe voorhoofd" (1971) wordt Monika Van Paemel in 1972 bekroond met de Prijs voor het beste Literair Debuut. Dit debuut wordt in 1974 gevolgd met haar roman "De Confrontatie", uitgegeven

(x) Zie ook D. D'HOOGHE, *Monika Van Paemel*, in *Berichtenblad van de heemkundige kring "Het Land van Nevele"*, jg. V. (1974), afl. 2, blz. 40 - 42.

in Den Haag bij Nygh en Van Ditmar. Haar poëzie verscheen hoofdzakelijk in Dietsche Warande en Belfort en in het Nieuw Vlaams Tijdschrift. Verder verleent Monika Van Paemel regelmatig haar medewerking aan radio- en T.V.-programma's. Zij was ook zeer actief in de Vereniging van Vlaamse Letterkundigen als lid van de werkgroep schrijversbelangen en als lid van de Raad van Beheer.

Met haar novelle "Marguerite", die in de loop van 1976 eveneens zal verschijnen in Den Haag bij Nygh en Van Ditmar, behaalde Monika Van Paemel de provinciale prijs van Oost-Vlaanderen voor letterkunde, in 1975 voorbehouden aan de novelle.

In dit meesterlijk werk roept de schrijfster het onvergetelijke beeld op van haar grootmoeder, wier portret in een onstuimige reeks flashbacks getekend wordt. Hierbij getuigt Monika Van Paemel van een rake observatiekracht en een poëtische verbeelding en hanteert zij een sterke stijl en een aforistische taal, die tot nadenken stemt. Het verhaal in deze novelle situeert zich juist in de geboortestreek van Monika Van Paemel, de streek van Het Land van Nevele.

- Door de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen werd voor het jaar 1975 een Provinciale Prijs voor Geschiedenis uitgeschreven.

De jury vergaderde onder het voorzitterschap van de heer Bestendig Afgevaardigde Etienne De Cuyper met als leden :

Dr. Gustaaf Asaert, Prof. Dr. Jan Buntinx,
Prof. Dr. Walter Prevenier, Dr. H. Balthazer,
en Prof. Dr. Raoul van Caenegem.

Op advies van de jury heeft de Bestendige Deputatie de Provinciale Prijs voor Geschiedenis 1975 toegekend aan de heer Jan Art uit Merelbeke voor zijn studie "Determinanten van kerkelijkheid. Relaties tussen de structurele uitbouw van de kerk, haar aanhang en de sociaal-economische evolutie (Bisdom Gent 1830-1914)".

JAN ART.

Jan Art werd op 15 april 1947 geboren te Antwerpen, doch woont thans sedert enkele jaren te Merelbeke. Na kandidaatsstudies aan de Universitaire Fakulteiten van Sint-Ignatius te Antwerpen, studeerde hij aan de Gentse Rijksuniversiteit, waar hij in 1969 met grote onderscheiding het diploma behaalde van licentiaat in de Letteren en Wijsbegeerte, sektie Geschiedenis.

Van 1969 tot 1973 was Jan Art eerst stagiair en daarna aspirant bij het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek. Sedert september 1974 is hij aan de R.U.G. werkzaam als full-time assistent bij Prof. Dr. Romain van Eenoo (leerstool Nieuwste Geschiedenis). In 1974 promoveerde Jan Art tevens tot doctor in de Geschiedenis met de grootste onderscheiding.

Jan Art is lid van de Belgische Kommissie voor Vergelijkende Kerkgeschiedenis en vast medewerker aan het jaarlijkse "Bulletin critique d'histoire de Belgique" en aan de "Bibliographie de l'histoire de Belgique". Als contemporist heeft Art reeds verscheidene artikels gepubliceerd in geschiedkundige tijdschriften als "Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde Gent", "Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis", "Bijdragen tot de Geschiedenis", en "Spieghel Historicael".

Met zijn doctoraatsverhandeling "Determinanten van kerkelijkheid. Relaties tussen de structurele uitbouw van de Kerk, haar aanhang, en de sociaal-economische evolutie (Bisdom Gent, 1830 - 1914)" werd Jan Art bekroond met de provinciale prijs voor geschiedenis.

- Door de Bestendige Deputatie van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen werd voor het jaar 1975 een prijsvraag uitgeschreven voor Heemkunde.

De jury vergaderde onder het waarnemend voorzitterschap van de heer Cultureel Adviseur Dr. P. Huys, met als leden :
W. Buntinx, E.H. J. De Brouwer, J. Decavele,
A. De Vos en E.H. V. Gaublomme.

Op advies van de jury heeft de Bestendige Deputatie de prijs toegekend aan de heer Roger Poelman uit Sint-Amandsberg voor zijn heemkundige studie "Sloten, van nederzetting tot bedevaartsoord".

ROGER POELMAN.

Roger Poelman, geboren te Gent op 29 april 1942, woont thans te Sint-Amandsberg. Sedert zijn geboorte tot zijn huwelijk in 1966 was hij evenwel woonachtig te Oostakker. Na moderne humaniora aan het Instituut O.L.V. van Lourdes te Oostakker, volgde hij het regentaat Moderne Talen aan de Rijksmiddelbare Normaalschool te Gent. Sedert 1962 is hij leraar Frans aan genoemd Instituut te Oostakker.

In 1974 werd Roger Poelman bestuurslid van de heemkundige kring "Oost-Oudburg" en van het "Dokumentatiecentrum voor Streekgeschiedenis"

te Sint-Amandsberg. In het kader van deze beide verenigingen verzorgde hij trouwens sedert 1972 regelmatig heemkundige artikels in het mededelingenblad "Schakel", later herdoopt tot "Heemkundig Nieuws".

Voor zijn eerste omvangrijk heemkundig werk "Sloten, van nederzetting tot bedevaartplaats" werd Roger Poelman meteen bekroond met de provinciale prijs voor heemkunde 1975. Het eerste deel van deze bekroonde studie, de geschiedenis van Sloten tijdens het ancien régime, verscheen reeds in het Jaarboek (nr. 12) van de "Oost-Oudburg".

De geschiedenis van Oostakker-Lourdes in de 19de en 20ste eeuw, het tweede deel van de studie, zal gepubliceerd worden in 1976 in hetzelfde jaarboek.

Voor het ogenblik werkt de laureaat aan de voorbereiding van een uitgebreide heemkundige studie over "Oostakker in de 19de eeuw", waarvan de publikatie in 1977 mag verwacht worden. Dit werk zou een aanvulling worden van Gysselings boek "Geschiedenis van Oostakker en Sint-Amandsberg tot 1794".

**STATUTEN VAN DE HEEMKUNDIGE KRING
„HET LAND VAN NEVELE“.**

A. Benaming, zetel, doel en maatschappelijk vermogen van de vereniging.

- Art. 1. De vereniging wordt genoemd "Heemkundige Kring Het Land van Nevele".
- Art. 2. De zetel van de vereniging is gevestigd in één van de gemeenten die het werkgebied van de vereniging uitmaken.
- Art. 3. Het doel van de vereniging bestaat erin enerzijds de heemkundige studie van de streek te bevorderen, te beoefenen en de verworven kennis te verspreiden, anderzijds bij te dragen tot de bescherming en vrijwaring van het cultureel patrimonium van de streek.
- Art. 4. Het werkgebied wordt gevormd door de volgende gemeenten : Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren.
- Art. 5. Het maatschappelijk vermogen is samengesteld uit de bijdragen voorzien in de statuten en reglementen van de vereniging, de giften en legaten toegestaan door de wet, alsmede door alle andere inkomsten van verschillende aard. Dit vermogen kan bestaan uit allerlei roerende of onroerende goederen, met als enige beperkingen deze opgelegd door de wet.
- Art. 6. De vereniging gaat geen politieke verbin-
tenissen aan en is zijn werking niet poli-
tiek geïnspireerd.

B. Leden.

- Art. 7. Het aantal leden is onbeperkt.
- Art. 8. Ook de gemeentebesturen kunnen als lid tot de vereniging toetreden ; in ruil voor een financiële bijdrage of materiële hulp kunnen zij dan, binnen de perken van de hierboven omschreven doelstellingen van de vereniging, te allen tijde de medewerking van de heemkring inroepen.
- Art. 9. Elk lid dat de door hem verschuldigde ledenbijdrage niet betaalt wordt beschouwd als ontslagnemend.
- Art. 10. Het lid dat ontslag neemt, kan geen aanspraak maken op enig deel van het maatschappelijk vermogen van de vereniging, noch van de door hem betaalde bijdragen of andere inbrengen.

C. Algemene Vergadering.

- Art. 11. De algemene vergadering wordt gevormd door alle leden van de vereniging.
- Art. 12. Ieder jaar wordt een algemene vergadering gehouden in één van de gemeenten welke tot de werkkring van de vereniging behoren.
- Art. 13. Alle leden worden door het dagelijks bestuur tot de algemene vergadering uitgenodigd bij gewoon schrijven, tenminste twee weken vóór de algemene vergadering ; de uitnodiging vermeldt de agenda.
- Art. 14. De algemene vergadering heeft de bevoegdheid :

- De aanstelling van de leden van het dagelijks bestuur ;
- De rekeningen goed te keuren of af te wijzen ;
- De vereniging te ontbinden ;
- Bij ontbinding van de vereniging één of meer vereffenaars aan te duiden en hun bevoegdheid te bepalen binnen de grenzen gesteld door art. 22.

Art. 15. Voor wijziging van de statuten of ontbinding der vereniging, is een meerderheid van twee derden der aanwezige leden vereist. Alle andere beslissingen worden bij gewone meerderheid genomen.

D. Beheer.

Art. 16. De vereniging wordt beheerd door een dagelijks bestuur, dat uit minimum 7 leden bestaat.

Art. 17. Na goedkeuring van de statuten door de algemene vergadering heeft het dagelijks bestuur de meest uitgebreide macht om, in overeenstemming met deze statuten, de vereniging in haar vermogen te beheren.

Art. 18. Wanneer nieuwe kandidaten voor het dagelijks bestuur zich aanmelden, kunnen maximum 3 leden van het dagelijks bestuur terzelfdertijd vervangen worden.

E. Begroting en rekeningen.

Art. 19. Ieder jaar, op 31 december, worden de rekeningen van het verlopen dienstjaar gecontroleerd en afgesloten, en wordt de be-

groting van het volgende dienstjaar opge-
maakt. Beide worden onderworpen aan de
goedkeuring van de daaropvolgende algemene
vergadering.

F. Ontbinding en vereffening.

Art. 20. De vereniging wordt ontbonden volgens de
modaliteiten voorzien in artikel 15.

Art. 21. In geval van ontbinding van de vereniging
duidt de algemene vergadering één of meer
vereffenaars aan en bepaalt hun bevoegd-
heid binnen de grenzen gesteld door onder-
staand artikel.

Art. 22. In geval van vrijwillige ontbinding wordt
het netto-actief van de vereniging overge-
maakt ofwel aan een vereniging waarvan doel
en werking het best overeenkomen met die
van de vereniging ofwel aan een wetenschap-
pelijke instelling door de algemene verga-
dering aan te duiden.

G. Algemene beschikkingen.

Art. 23. Alle niet in het reglement voorziene ge-
vallen worden door het dagelijks bestuur
beoordeeld. Het dagelijks bestuur zal hier-
over rekenschap moeten geven tijdens de
eerstvolgende algemene vergadering.

REGLEMENT VAN INWENDIGE ORDE.

- Art. 1. De jaarlijkse bijdrage van de leden wordt vastgesteld door het dagelijks bestuur.
- Art. 2. Per jaar zullen, buiten de Algemene Vergadering, nog tenminste 4 activiteiten gehouden worden, telkens in één van de gemeenten die tot het werkgebied van de vereniging behoren.
- Art. 3. Tot deze activiteiten worden de leden van de vereniging tenminste één week op voorhand schriftelijk uitgenodigd.
- Art. 4. De vereniging geeft een tijdschrift uit dat minimum 4 maal per jaar verschijnt.
- Art. 5. Het dagelijks bestuur vergadert minimum 4 maal per jaar. Wanneer een lid van het dagelijks bestuur gedurende een jaar op de vergaderingen afwezig blijft, wordt hij ontslagen.

INHOUD

Blz.

R. WALGRAEVE en G. VAN DOORNE, Enkele beschouwingen over de heerlijk- heden Ter Vaalt en Zeveren.	3
J. VAN DE CASTEELE, Kanttekeningen bij twee merkwaardige portretten	11
J. VAN DE CASTEELE, De dood van Ieperen	19
G. SCHAECK, In en om de Kalevallei	22
 Bijlage : Vertaling van FERRARIS, Carte de Cabinet des Pays - Bas Autrichiens, 1771, Volume IV, mémoire 6	 31
 KRONIEK	 38
1. Verslagen	38
2. Mededelingen	44
3. Varia	45
 Statuten van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“	 51
 Reglement van Inwendige Orde	 55

HEEMKUNDIGE KRING „HET LAND VAN NEVELE“

- Voorzitter : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.
- Ondervoorzitter : J. VAN DE CASTEELE
Rodenbachstraat 48
9910 SINT-AMANDSBERG.
- Secretaris-penningmeester : G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 LANDEGEM.
P.R. 000-0627981-03.
- Archivaris : J. VANDEVELDE
Stationsstraat 113
9840 LANDEGEM.
- Redactiesecretaris : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.
- Bestuursleden : A. BAUWENS, Meigem
A. BOONE-MORTIER, Lotenhulle
I. BUYSE, Poeke
L. DE ROO, Lotenhulle
D. D'HOOGHE, Nevele
R. LEENKNECHT, Hansbeke
M. LOOTENS, Sint-Martens-Leerne
M. MICHIELS, Vosselare
- Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE